ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 29ης Φεβρουαρίου 1996 *

Στην υπόθεση C-215/94,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesfinanzhof προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Jürgen Mohr

και

Finanzamt Bad Segeberg,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 6, παράγραφος 1, και 11, μέρος Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους D. A. O. Edward, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet, J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann (εισηγητή) και L. Sevón, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Ernst Röder, Ministerialrat στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, και Bernd Kloke, Oberregierungsrat στο ίδιο υπουργείο,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Catherine de Salins, υποδιευθύντρια της Διευθύνσεως Νομικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον Jean-Louis Falconi, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων στην ίδια διεύθυνση,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή Umberto Leanza, προϊστάμενο της Υπηρεσίας Διπλωματικών Διαφορών του Υπουργείου Εξωτερικών, και τον Maurizio Fiorilli, avvocato dello Stato,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Jürgen Grunwald, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Mohr, εκπροσωπούμενου από τον Ronald Hansen, δικηγόρο Αμβούργου, ειδικευμένο στις φορολογικές υποθέσεις, του Finanzamt Bad Segeberg, εκπροσωπούμενου από τον Rolf Karl Krauß, Ministerialrat στο Υπουργείο Οικονομικών και Ενεργείας του ομοσπόνδου κράτους Schleswig-Holstein στο Κίελο, της Γερμανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον Bernd Kloke, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον Frédéric Pascal, chargé de mission στη Διεύθυνση Νομικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον Jürgen Grunwald, κατά τη συνεδρίαση της 12ης Οκτωβρίου 1995,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 23ης Νοεμβρίου 1995,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 21ης Απριλίου 1994, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Ιουλίου 1994, το Bundesfinanzhof υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 6, παράγραφος 1, και 11, μέρος Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Jürgen Mohr και του Finanzamt Bad Segeberg (στο εξής: Finanzamt).

3 Ο Mohr ήταν ιδιοκτήτης μιας γεωργικής εκμεταλλεύσεως εντός της οποίας εξέτρεφε αγελάδες γαλακτοκομικής κατευθύνσεως. Τον Μάρτιο του 1987 κατέθεσε στο Bundesamt für Ernährung und Forstwirtschaft (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Διατροφής και Δασών) μια αίτηση αποζημιώσεως βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1336/86 του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 1986, για τον καθορισμό αποζημιώσεως για την οριστική εγκατάλειψη της γαλακτοπαραγωγής (ΕΕ L 119, σ. 21). Με την αίτησή του ανέλαβε την υποχρέωση να εγκαταλείψει την παραγωγή γάλακτος και να μη διεκδικήσει γαλακτοκομική ποσότητα αναφοράς στο πλαίσιο της κοινής οργανώσεως αγορών.

4 Στις 23 Σεπτεμβρίου 1987, το Bundesamt δέχθηκε την αίτησή του και του χορήγησε το ποσό των 385 980 γερμανικών μάρκων (DM), το οποίο καταβλήθηκε εφ' άπαξ. Στη συνέχεια, ο Mohr πώλησε την αγέλη του και μετέτρεψε την εκμετάλλευσή του σε κέντρο ιππασίας, παύοντας έτσι, διαρκούντος του αυτού έτους, κάθε παραγωγή γάλακτος.

5 Στη φορολογική του δήλωση όσον αφορά τον φόρο κύκλου εργασιών για το 1987, ο Mohr δεν έκανε μνεία του ποσού που εισέπραξε ως αποζημίωση λόγω εγκαταλείψεως της παραγωγής γάλακτος.

6 Το Finanzamt αποφάσισε να εξομοιώσει την αποζημίωση αυτή με αμοιβή για υποκειμένη στον φόρο παροχή, δηλαδή για την εγκατάλειψη της παραγωγής γάλακτος, και να υποβάλει την εν λόγω αποζημίωση στον φόρο κύκλου εργασιών.

7 Αφού αμφισβήτησε ανεπιτυχώς ενώπιον του Finanzgericht την απόφαση του Finanzamt, ο Mohr έφερε τη διαφορά ενώπιον του Bundesfinanzhof.

8 Το Bundesfinanzhof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Παρέχουν οι υποκείμενοι στον φόρο γεωργοί, οι οποίοι εγκαταλείπουν οριστικά την παραγωγή γάλακτος, υπηρεσία κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών;

2) Αποτελεί η για τον λόγο αυτό χορηγούμενη αποζημίωση βάσει του κανονισμού (ΕΟΚ) 1336/86 του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 1986, υποκειμένη στον φόρο δυνάμει του άρθρου 11, μέρος Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της έκτης οδηγίας χρηματική παροχή;»

9 Με τα δύο αυτά ερωτήματα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 11, μέρος Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η υποχρέωση εγκαταλείψεως της παραγωγής γάλακτος, που αναλαμβάνει στο πλαίσιο του κανονισμού 1336/86 ένα πρόσωπο που έχει γεωργική εκμετάλλευση, αποτελεί παροχή υπηρεσιών, με αποτέλεσμα η εισπραττόμενη προς τούτο αποζημίωση να υπόκειται στον φόρο κύκλου εργασιών.

10 Κατά το άρθρο 2, σημείο 1, της οδηγίας, υπόκεινται στον φόρο προστιθεμένης αξίας «οι παραδόσεις αγαθών και οι παροχές υπηρεσιών, που πραγματοποιούνται εξ επαχθούς αιτίας στο εσωτερικό της χώρας υπό υποκειμένου στο φόρο, που ενεργεί υπό την ιδιότητά του αυτήν».

11 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, ορίζει:

«Ως "παροχή υπηρεσιών" θεωρείται κάθε πράξη η οποία δεν αποτελεί παράδοση αγαθών κατά την έννοια του άρθρου 5.

Η πράξη αυτή δύναται να συνίσταται, μεταξύ άλλων, σε:

(...)

— υποχρέωση προς παράλειψη ή ανοχή πράξεως ή καταστάσεως,

(...)»

12 Το άρθρο 11, μέρος Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', προβλέπει ότι η βάση επιβολής του φόρου «για τις παραδόσεις αγαθών και τις παροχές υπηρεσιών» συνίσταται σε «οτιδήποτε αποτελεί την αντιπαροχή, την οποία έλαβε ή πρόκειται να λάβει για τις πράξεις αυτές ο προμηθευτής ή ο παρέχων τις υπηρεσίες από τον αγοραστή, τον λήπτη ή τρίτο πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένων των επιδοτήσεων που συνδέονται αμέσως με την τιμή των πράξεων αυτών».

13 Ο κανονισμός 1336/86 εντάσσεται, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 12 έως 19 των προτάσεών του, στο πλαίσιο σειράς μέτρων που θέσπισε η Κοινότητα προκειμένου να περιορίσει την παραγωγή γάλακτος.

14 Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού, για να διευκολυνθεί η ελάττωση των παραδόσεων και των απ' ευθείας πωλήσεων που συνεπάγεται η μείωση των συνολικών εγγυημένων ποσοτήτων, πρέπει να θεσπιστεί ένα κοινοτικό καθεστώς χρηματοδοτήσεως για την εγκατάλειψη της παραγωγής γάλακτος με τη χορήγηση σε κάθε παραγωγό, κατόπιν αιτήσεώς του και υπό τον όρον ότι πληροί ορισμένες προϋποθέσεις επιλεξιμότητας, αποζημιώσεως έναντι αναλήψεως εκ μέρους του της υποχρεώσεως να σταματήσει οριστικώς το σύνολο της παραγωγής γάλακτος.

15 Έτσι, το άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού προβλέπει ότι, «Ξστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου και υπό τους όρους που καθορίζει ο παρών κανονισμός (...), χορηγείται αποζημίωση σε κάθε παραγωγό (...) ο οποίος αναλαμβάνει την υποχρέωση να εγκαταλείψει οριστικά τη γαλακτοπαραγωγή». Το άρθρο 2, παράγραφος 2, ορίζει ότι, εντός των ορίων των ποσών που αναφέρει το παράρτημα II, «επιτρέπεται στα κράτη μέλη να καταβάλλουν αποζημίωση ύψους κατ' ανώτατο όριο 4 ECU ετησίως ανά 100 χιλιόγραμμα γάλακτος ή ισοδυνάμου γάλακτος (...)». Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 3, τα κράτη μέλη μπορούν να συμβάλλουν στη χρηματοδότηση της δράσεως, αυξάνοντας το ύψος της αποζημιώσεως.

16 Η Γερμανική και η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι ο γαλακτοπαραγωγός που αναλαμβάνει την υποχρέωση να εγκαταλείψει οριστικώς την παραγωγή του παρέχει μια υπηρεσία εξ επαχθούς αιτίας υπό την έννοια των άρθρων 2 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας.

17 Οι δύο κυβερνήσεις ισχυρίζονται συναφώς ότι η καταβολή της αποζημιώσεως και η ανάληψη της υποχρεώσεως περί εγκαταλείψεως της παραγωγής γάλακτος εξαρτώνται αμοιβαίως και έτσι δημιουργείται ο άμεσος σύνδεσμος μεταξύ παρασχεθείσας υπηρεσίας και αντιπαροχής τον οποίο απαιτεί η νομολογία του Δικαστηρίου (αποφάσεις της 5ης Φεβρουαρίου 1981, 154/80, Coöperatieve Aardappelenbewaarplaats, Συλλογή 1981, σ. 445, και της 3ης Μαρτίου 1994, C-16/93, Tolsma, Συλλογή 1994, σ. I-743). Κατά τις ανωτέρω κυβερνήσεις, η παροχή συνίσταται σε μια υποχρέωση προς παράλειψη υπό την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας, δηλαδή στην αποχή από την εξακολούθηση της παραγωγής γάλακτος, η δε καταβληθείσα αποζημίωση είχε τον χαρακτήρα αμοιβής καταβληθείσας ως αντιπαροχής για την ανάληψη της υποχρεώσεως αυτής, αποτελώντας έτσι τη βάση επιβολής του φόρου υπό την έννοια του άρθρου 11, μέρος Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας.

18 Αυτή η ερμηνεία της οδηγίας δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

19 Πρέπει να υπομνηστεί ότι, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της πρώτης οδηγίας 67/227/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 11ης Απριλίου 1967, περί της εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 3), ο ΦΠΑ είναι ένας γενικός φόρος καταναλώσεως ο οποίος επιβάλλεται επί των αγαθών και των υπηρεσιών.

20 Όμως, σε μια περίπτωση όπως η παρούσα, δεν υφίσταται κατανάλωση υπό την έννοια του κοινοτικού συστήματος του ΦΠΑ.

21 Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 27 των προτάσεών του, με το να αποζημιώνει τα έχοντα γεωργική εκμετάλλευση πρόσωπα που αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σταματήσουν τη γαλακτοπαραγωγή τους, η Κοινότητα δεν αποκτά ούτε αγαθά ούτε υπηρεσίες για δική της χρήση, αλλά ενεργεί προς το γενικό συμφέρον το οποίο συνίσταται στο να ευνοηθεί η κανονική λειτουργία της κοινοτικής αγοράς γάλακτος.

22 Υπό τις συνθήκες αυτές, η ανάληψη της υποχρεώσεως του έχοντος γεωργική εκμετάλλευση να εγκαταλείψει τη γαλακτοπαραγωγή του δεν παρέχει ούτε στην Κοινότητα ούτε στις αρμόδιες εθνικές αρχές οφέλη ικανά να επιτρέψουν να θεωρηθούν η Κοινότητα και οι αρχές αυτές ως καταναλωτές μιας υπηρεσίας. Συνεπώς, η ανάληψη της εν λόγω υποχρεώσεως δεν αποτελεί παροχή υπηρεσιών υπό την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας.

23 Συνεπώς, στα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 11, μέρος Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η υποχρέωση εγκαταλείψεως της παραγωγής γάλακτος, που αναλαμβάνει στο πλαίσιο του κανονισμού 1336/86 ένα πρόσωπο που έχει γεωργική εκμετάλλευση, δεν αποτελεί παροχή υπηρεσιών. Επομένως, η εισπραχθείσα προς τούτο αποζημίωση δεν υπόκειται στον φόρο κύκλου εργασιών.

Επί των δικαστικών εξόδων

24 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Γερμανική, η Γαλλική και η Ιταλική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 21ης Απριλίου 1994 το Bundesfinanzhof, αποφαίνεται:

Τα άρθρα 6, παράγραφος 1, και 11, μέρος Α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών — κοινό σύστημα φόρου προστιθεμένης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η υποχρέωση εγκαταλείψεως της παραγωγής γάλακτος, που αναλαμβάνει στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΟΚ) 1336/86 του Συμβουλίου, της 6ης Μαΐου 1986, για τον καθορισμό αποζημιώσεως για την οριστική εγκατάλειψη της γαλακτοπαραγωγής,

ένα πρόσωπο που έχει γεωργική εκμετάλλευση, δεν αποτελεί παροχή υπηρεσιών. Επομένως, η εισπραχθείσα προς τούτο αποζημίωση δεν υπόκειται στον φόρο κύκλου εργασιών.

Edward Puissochet Moitinho de Almeida

Gulmann Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 29 Φεβρουαρίου 1996.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

D. A. O. Edward